

Havs- och vattenmyndigheten
Gullbergs Strandgata 15
411 04 Göteborg

Sportfiskarnas synpunkter gällande remiss om fördelning av pelagiska fiskerättigheter och fiskemöjligheter

Diarienummer 2309-2018

Bakgrund

Det remitterade förslaget gäller fördelning av pelagiska fiskerättigheter och fiskemöjligheter från och med år 2020. Inom det pelagiska fisket infördes ett system med överlåtbara fiskerättigheter den 22 november 2009 vilket följer av lagen (2009:866) om överlåtbara fiskerättigheter. Bakgrunden till remissförslaget är att de pelagiska fiskerättigheterna som gäller i tio år upphör att gälla den 22 november 2019. Förslaget föreslås träda i kraft den 15 oktober 2019.

Inledning

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna) är en demokratiskt uppbyggd ideell organisation och det organiserade sportfiskets företrädare i Sverige. Ända sedan 1919 har vi arbetat för att det ska finnas ett bra fiske i rena vatten med friska fiskbestånd. Förbundet har idag över 50 anställda och organiserar fler än 60 000 medlemmar. Sportfiske är en av Sveriges viktigaste fritidsaktiviteter med långt över en miljon utövare som varje år lägger mer än fem miljarder kronor på sitt fiske.

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna) har tagit del av underlaget och önskar lämna följande synpunkter.

Sportfiskarna anser att det mot bakgrund av de avslöjanden som Sveriges Radios program Kaliber offentliggjorde 16/9, om en till synes systematisk felrapportering av fångsterna i det storskaliga industrifisket, helt saknas grund för att besluta om ett fortsatt system i linje med det remitterade förslaget. Det krävs nu en grundlig utredning gällande hur omfattande den dokumenterade felrapporteringen har varit, hur stor påverkan på fiskbestånden och ekosystemet har varit samt inte minst hur ett system för att fördela våra gemensamma fiskresurser borde se ut i framtiden.

Vidare förefaller det helt uppenbart att för mycket ansvar tilldelats ett segment av fiskeflottan där delar av detta segment genom starka ekonomiska incitament systematiskt tycks ha utnyttjat ett system där dessutom tillsynen utan tvekan brustit kraftigt. Om kommande utredningar kan påvisa systematiskt fusk bör de aktuella fiskelicenserna dras in.

Sportfiskarna
Svartviksslingen 28
167 39 Bromma
info@sportfiskarna.se

En kommande justering av kvoterna (exempelvis med stöd av den gemensamma fiskeripolitikens införande av den så kallade mellanårsflexibiliteten) är helt givet.

Innan ett fortsatt system i likhet med det remitterade underlaget eventuellt beslutas måste det utöver ovan nämnda utredningar även göras en stor efterforskning kring hur aspekter som geografiska följd effekter och ett för högt fisketryck på delbestånd kan slå mot bestånden och ekosystemet som helhet. Om det sker en felrapportering på 50 % från södra Östersjön med en överskattning av beståndet av sill/strömming (hädanefter: sill) som följd kan detta på grund av de mycket stora uttagsmängderna starkt bidra till problemet med svältande torsk, vilket får ses som mycket allvarligt. Eftersom mängderna skarpsill sannolikt överfiskats och mängderna sill sannolikt överskattats är rimliga åtgärder dels att sänka kvoterna, dels att förflytta/stänga mycket av skarpsillfisket från de södra delarna av Östersjön. Det sistnämnda är rekommendationer som redan sedan flera år ges i ICES årliga rådgivning (hittills utan politiskt gensvar), med syfte att förbättra födotillgången och därmed konditionen för torskbeståndet i södra Östersjön.

Systemet med individuell tilldelning av pelagiska, överlåtbara fiskerättigheter bygger på möjligheten att individuellt anpassa kvoterna genom ett köp- och säljsystem. Delar av den pelagiska fiskeflottan har som det förefaller valt att istället felrapportera för att kunna anpassa sina kvoter till fångsterna. Felrapporteringar är både svårkontrollerade och ur ett juridiskt perspektiv mer eller mindre riskfria, utöver att de mycket stora landningsmängderna innebär både stora ekonomiska incitament och påverkan på ekosystemet. Mot bakgrund av det måste systemet i sig ifrågasättas starkt.

Sammantaget tar Sportfiskarna för givet att det remitterade förslaget pausas i väntan på en grundligare utredning. Utöver synpunkterna ovan har Sportfiskarna sedan tidigare följande synpunkter på systemet i sig.

Generella synpunkter

Sportfiskarna är mycket oroliga för hur det storskaliga pelagiska fiskets uttag av i sammanhanget enorma fångstmängder påverkar möjligheter till fiske, rekreation, landsbygdsutveckling och möjlighet till lokal produktion/förädling av fångst till en lokal marknad. Oron är särskilt stor eftersom det ofta sker ett mycket stort uttag lokalt och kustnära när sill under våren samlas för lek nära kusten. Även det storskaliga fisket under vinterhalvåret när fisken ansamlas i vissa områden kan slå hårt mot lekbestånden längs närliggande kuster.

I Södra Bottenhavet har sill varit den dominerande arten för industrifisket de senaste åren, vilket har inneburit problem för det småskaliga konsumtionsfisket efter sill. Samtidigt har sportfisket larmat om att det är ytterst få ställen där det överhuvudtaget går att fånga sill

med handredskap. Avsaknad av sill i skärgården rapporteras nu från stora delar av ostkusten. En mångårig felrapportering, som Kaliber rapporterat om, med en överskattning av sillbeståndet som följd skulle kunna förklara det faktum att sportfisket och det småskaliga kustfisket längs ostkusten upplever en avsaknad av sill nära kusten. Detta är en hypotes som bedöms som trovärdig av flera instanser. Även om vetenskapliga belägg saknas, så förefaller det sannolikt att explosionen av spiggbeståndet har skett som en följd effekt av att den normalt dominerande arten i ekosystemet (sill) fiskats ned. Kopplingen mellan att spiggen tar över kustekosystemet och att rovfisk som gädda och abborre slås ut är däremot väl belagd.

Det ska tilläggas att fiskeridödligheten (F) på skarpsill i Östersjön konstant legat över F_{msy} sedan 1994, vilket är mycket anmärkningsvärt. Samtidigt har lekbiomassan (SSB) haft en sjunkande trend sedan slutet av 90-talet. I ljuset av detta är det uppenbart att en omfattande felrapportering är extra allvarlig.

Miljökonsekvensbeskrivning

I det remitterade underlaget saknas, precis som i utvärderingen av det pelagiska systemet från 2014, en ordentlig utvärdering som har bäring på de miljömässiga effekterna av det föreslagna förvaltningssystemet. En utvärdering av bränsleeffektivitet, bifångster och annan påverkan på ekosystemet i form av exempelvis riskerna med lokalt mycket stora uttag av fisk saknas i princip helt.

Bifångstproblematik

Det remitterade underlaget beskriver att landningskontroller i östersjöfisket inte visat på stora bifångster av demersala arter, men också att det kan finnas problem med felrapportering i fångstsammansättning mellan sill och skarpsill i det mer storskaliga pelagiska fisket. Det sistnämnda bekräftades med all önskvärd tydlighet i Kaliber och man måste ställa sig frågan hur tillräckliga och tillförlitliga kontrollerna egentligen är med tanke på de stora brister som uppdragats med felrapportering, men också att det rör sig om enormt stora kvantiteter landad fångst. Varken lax, öring, sik eller torsk har redovisats i de data som Sportfiskarna tagit del av från stickprov i Norrsundets hamn. Det förefaller oss osannolikt att dessa arter inte skulle förekomma som bifångst. De utdrag vi tagit del av visar däremot på ett stort inslag simpa som bifångst, vilket får anses förvånande eftersom fisket ska vara pelagiskt samtidigt som simporna är strikt bottenlevande arter.

För landningarna i Västerhavet kan inte Sportfiskarna hitta någon kommentar om hur bifångsterna ser ut för landningarna av fångster som inte går till humankonsumtion.

Småskaligt kustfiske

I Havs- och vattenmyndighetens utvärdering från 2014 om det pelagiska fiskesystemet ("Effekterna av systemet med överlåtbara fiskerättigheter inom pelagiskt fiske, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014-10-31") skrivs följande:

"Kustkvoter finns i både Västerhavet och Östersjön och ett syfte med kustkvoten är att ge det kustnära fisket möjlighet att fortsätta utvecklas. Småskaligt fiske bidrar med exempelvis öppna hamnar och småskalig förädling som i sin tur fungerar som attraktionskraft för turism m.m. vilket kan innebära att det finns ett samhällsekonomiskt värde i att avsätta en kustkvot."

I denna fråga anser Sportfiskarna att det är av yttersta vikt att tillräckliga fiskemöjligheter finns för småskaligt kustfiske, där fångsterna i huvudsak går till humankonsumtion och bidraget till den politiska och kommunala ambitionen om en levande kustmiljö är uppenbar. Dessutom är giftmängderna på väg ner i Östersjösislen, vilket kan komma att öka efterfrågan i konsumentled.

Nyrekryteringen in i fisket måste också möjliggöras inom det småskaliga kustfisket och den regionala tilldelningen av kvot. Med de pelagiska rättigheterna får man anse att nyrekryteringen in i det systemet är mer eller mindre obefintlig, trots enorma kvoter upplåsta i detta system. I början av 2019 avslog Havs- och vattenmyndigheten en ansökan om fiskelicens från en ung fiskare som likt sina föräldragenerationer ville yrkesfiska i Stockholms skärgård. I ansökan angavs fisket utgöra 17 ton sill/år, i sammanhanget 0,0009 % av den totala svenska kvoten eller drygt 4 % av den svenska kustkvoten, en kvot som för övrigt inte ens fiskades upp 2018. Med argumentet att det inte finns utrymme för ytterligare yrkesfiske av sill, är det uppenbart att det föreligger något sorts systemfel, särskilt med tanke på att nyrekryteringen till yrkesfisket och möjligheten att förse den lokala svenska marknaden med färsk fisk måste vara högsta prioritet. Mot den bakgrunden uppmanas Havs- och vattenmyndigheten att överväga systemets funktion i det avseendet.

Utflyttning av trålgränsen

Utflyttning av trålgränsen nämns i det remitterade underlaget som en av två potentiella åtgärder (den andra är villkor i tillstånden) för att skydda ekosystemet och fiskeresursen. Att Sverige inte arbetat för en utflyttning av trålgränsen under det senaste decenniet är minst sagt anmärkningsvärt och det är en fråga som Sportfiskarna återkommande under flera år drivit på för. Utflyttning av trålgränsen längs hela svenska kusten, givetvis i kombination med internationella överenskommelser för att bestämmelserna ska omfatta samtliga nationers fiskeflotta, hade inneburit stora vinster för ekosystemet samt för betydande delar av den svenska fiskeflottan.

I ett sammanhang kopplat till det remitterade underlaget kan man konstatera att en utflyttning av trålgränsen som innefattar det storskaliga industrifisket skulle skydda de stora

lekansamlingar av sill som samlas på svenska kusten under våren, och som många andra remissinstanser också uttryckt oro för. Sportfiskarna hyser en stor oro för att nuvarande fiskemönster i det storskaliga industrifisket kan innebära effekter på de kustnära bestånden och skärgårdarnas ekosystem.

Vi kan konstatera att alldeles för lite har gjorts under alldeles för lång tid för att skydda våra gemensamma fiskeresurser. Det är helt omöjligt att tycka något annat än att svensk och europeisk fisk- och fiskeförvaltning är ett monumentalt misslyckande och en katastrofal misshushållning med gemensamma resurser. En utflyttning av trålgränsen hade varit mycket positivt i ambitionen att stärka skyddet för våra fiskbestånd och kustekosystem. Fördelarna med en utflyttning av trålgränsen är sammantaget många och stora, bland annat:

- ✓ En bredare skyddszon för våra hårt ansatta kustfiskbestånd och ekosystem.
- ✓ En större andel havsområde som kan kallas skyddade från kraftig påverkan.
- ✓ Ett tydligt exempel på zonerad förvaltning.
- ✓ En begränsning av andra länders exploatering av svenska kustvatten.
- ✓ En naturlig infasning av mer selektiva, bottenskonande och mindre miljöpåverkande fiskemetoder, exempelvis det MSC-certifierade burfisket efter havskräfta på västkusten och ett kustfiske efter sill för humankonsumtion på ostkusten.

Marina skyddade områden

Enbart en utflyttning av trålgränserna är dock inte tillräckligt så länge den storskaliga pelagiska flottan fiskar på samma bestånd då de koncentreras i djupare områden vintertid. En lösning för detta är att införa fredningsområden mot storskaligt trålfiske i dessa övervintringsområden. Delar av Södra Bottenviken är ett sådant område.

I en skrivelse från SLU Aqua till Havs- och vattenmyndigheten 2019-06-25 förordar SLU Aqua "att Sverige och Finland gemensamt inför ett förbud för trålfiske i Ålands hav och sydvästra Bottenhavet i samband med ansamling av stor strömming i djuphålur på vintern samt under strömmingens lektid på våren. Detta förslag för att skydda strömmingen togs fram redan i 2010 års utredning av det småskaliga kustfisket, och det är nu hög tid att det åter aktualiseras och verkställs."

Sammanfattningsvis kräver Sportfiskarna följande:

- En genomgripande miljö- och hållbarhetsanalys av det pelagiska kvotfördelningssystemet och för det industriella fisket.
- En utflyttning av trålgränsen runt hela svenska kusten för att skydda känsliga kustekosystem och för att främja och säkra ett framtida småskaligt nyttjande av fiskbestånden.
- En effektivare kontroll och uppföljning av fångster och bifångster i det industriella fisket. Särskilt fokus ska riktas mot förekomst av lax och öring i det pelagiska fisket.
- En plan för att fasa in mer skonsamma fiskemetoder samt att ytterligare avgränsa miljöskadliga fiskemetoder.
- Ett noga övervägande att införa fredningsområde i linje med SLU:s rekommendation om förbud för trålfiske i Ålands hav och sydvästra Bottenhavet i samband med ansamling av stor strömming i djuphålur på vintern samt under strömmingens lektid på våren.
- Att staten under inga omständigheter släpper taget om kontrollen och förvaltningen av våra gemensamma fiskresurser!

För Sportfiskarna,

Sten Frohm
Generalsekreterare